

Στὰ 1818 τυπώθηκε στὴ Βιέννη ὁ «Τιμολέων» τοῦ Ἰ. Ζαμπέλιου, μιμητῆ τοῦ Ἀλφιέρη, πὺν συνέχισε τὴν καλλιέργεια τοῦ πατριωτικοῦ θεάτρου καὶ μετὰ τὸ 1821, ὅπως θὰ ἴδοῦμε.

Ὁ δέκατος ὄγδος καὶ τὰ πρῶτα χρόνια τοῦ δέκατου ἔνατου αἰῶνα σημειώνουν μιὰ μεγάλη μεταβολὴ στὴν πνευματικὴ ζωὴ τοῦ Γένους. Αὐτὴ ἢ μεταβολὴ δείχνει ἔντονώτερη ὕστερ' ἂπ τὸ 1789 (Γαλλικὴ Ἐπανάστασι) καὶ πρὶν ἂπ τὸ 1821. Συγχρονίζεται μὲ τὴν ἀνάπτυξι τῆς Ἑλληνικῆς ναυτιλίας καὶ τοῦ ἔμπορίου—μὲ τὸ φωτισμὸ τῶν Ἑλλήνων τῆς Διασποράς. Οἱ Ἕλληνες ἔμποροι τοῦ ἐξωτερικοῦ χρηματοδοτοῦν τὴν ἔκδοσι βιβλίων κάθε λογῆς. Μὲ τὴν ἀρωγὴ τους ὁ Δούκας, ὁ Κοραῆς, ὁ Κομμητᾶς, κ. ἄ. ἐκδίδουν τοὺς Ἕλληνες κλασικούς. Ἐπίσης μὲ τὴν ἀρωγὴ τους τυπώνονται γεωγραφίαι, ἱστορίαι, ἐγχειρίδια φιλοσοφικὰ καὶ μαθηματικά, γραμματικὲς Εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν, λεξικὰ δίγλωσσα, τρίγλωσσα, τετράγλωσσα. Οἱ Κωνσταντᾶς καὶ Φιλίππιδης μεταφράζουν, σὲ γλῶσσα σχεδὸν δημοτικὴ, τὴ «Νεωτερικὴ Γεωγραφία». Ὁ Πίκκολος μεταφράζει τὸ βασικὸ βιβλίον τοῦ Καρτέσιου. Ἄλλοι μεταφράζουν θεατρικὰ ἔργα τοῦ Βολταίρου, τοῦ Μεταστάσιου, ποιήματα τοῦ Γέσνερ. Μεταφράζουν ἀκόμη τὸ Βοκκάκιον—χωρὶς νὰ ξεχνοῦν καὶ τὸ σοβαρὸ Φοντενέλ. Τὰ Ἑλληνικὰ τυπογραφεῖα τῆς Βιέννης, τῆς Βενετίας, τῆς Μόσχας κ.τ.λ. δὲ σταματοῦν οὐδὲ στιγμῆ. Πλήθος εἶναι τὰ Ἑλληνικὰ βιβλία τῆς ἐποχῆς πὺν ἀναφέρονται στὸ Μεγάλο Πέτρο καὶ τὴν Αἰκατερίνα τῆς Ρωσίας, —στὴ Γαλλικὴ Ἐπανάστασι καὶ στὸ Μποναπάρτη. Πλήθος τὰ βιβλία πὺν ἀναφέρονται στὴν παλιὰ ἱστορία τοῦ Γένους. Καὶ δὲν εἶναι λίγαι οἱ βιογραφίαι τοῦ Μεγάλου Ἀλέξανδρου. Πολλὰ τέτοια βιβλία κυκλοφοροῦν στὴ δουλωμένη Γῆ.

Ἄπ τὸ 1791 ἄρχισε στὴ Βιέννη ἡ ἔκδοσις τῆς δισηβδομαδιαίας Ἑλληνικῆς «Ἐφημερίδος» τῶν Μαρκιδῶν Πούλιου. Ἀκολούθησε ἡ ἔκδοσις τῆς «Καλλιόπης», καὶ ἀργότερα τοῦ φιλολογικοῦ περιοδικοῦ «Λόγιος Ἐρμῆς».

Ἡ προσωρινὴ κατοχὴ τῆς Ἐπτανήσου ἂπ τοὺς Γάλλους γενναίαι πολλὰς ἐλπίδας στοὺς πνευματικοὺς ἡγέτες τοῦ Γένους: Στὸ Ρήγα κ.ἄ. Μεγάλῃ ὡστόσο μερίδα τῶν Ἑλλήνων πιστεύει στὸ «ξανθὸ Γένος» τοῦ «Ἀγαθᾶγγελου», ἐνὸς βιβλίου πὺν ἡ Ρωσικὴ προπαγάνδα εἶχε διαδώσει στὴν Ἑλλάδα. Ἡ χρησιμοποίησις Ἑλλήνων σὲ ὑψηλὰ ἀξιώματα ἂπ τὸν Τσάρο Ἀλέξανδρο Α', σ' ἐποχὴ πὺν δὲν εἶχαν ἀνακαλυφθῆ ἀκόμη τὰ Πανσλαβιστικὰ συνθήματα, διευκολύνει τὴ Ρωσικὴ ἐπιρροὴν ἀνάμεσα στοὺς σκλάβους. Στὰ 1814 μερικὰ «πραματευτάκια»—Ἕλληνες

